

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HÓA HỌC

TRẦN THỊ HOÀI

VĂN HÓA GIA ĐÌNH VỚI SỰ HÌNH THÀNH
VÀ PHÁT TRIỂN NHÂN CÁCH TRẺ EM HIỆN
NAY

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC: TH.S. HOÀNG KIM THANH

HÀ NỘI - 2013

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ VĂN HÓA GIA ĐÌNH VÀ SỰ HÌNH THÀNH NHÂN CÁCH TRẺ EM.....	9
1.1. Cơ sở lý luận	9
1.1.1. Khái niệm văn hóa	9
1.1.2. Khái niệm gia đình.....	11
1.1.3. Khái niệm văn hóa gia đình	13
1.2. Cơ sở lý luận về việc hình thành và phát triển nhân cách trẻ em... 14	14
1.2.1. Khái niệm nhân cách.....	14
1.2.2. Các yếu tố hình thành tới sự phát triển nhân cách.....	16
1.2.3. Con đường hình thành và phát triển nhân cách	20
1.2.4. Khái niệm trẻ em và lứa tuổi thiếu niên	21
1.3. Ảnh hưởng của văn hóa gia đình với sự hình thành và phát triển nhân cách trẻ em	24
Chương 2: THỰC TRẠNG VĂN HÓA GIA ĐÌNH VỚI SỰ HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN NHÂN CÁCH TRẺ EM HIỆN NAY TẠI XÃ TÂN HƯNG,	26
HUYỆN TIÊN LŨ, TỈNH HƯNG YÊN.....	26
2.1. Khái quát về mảnh đất con người xã Tân Hưng	26
2.1.1. Lịch sử	26
2.1.2. Vị trí địa lý.....	27
2.1.3 Điều kiện tự nhiên.....	27
2.1.4. Điều kiện kinh tế - xã hội.....	28

2.1.5. Vài nét về thôn Tiên Phong và thôn Quyết Thắng	29
2.2 Thực trạng văn hóa gia đình với sự hình thành và phát triển nhân cách của trẻ em hiện nay tại xã Tân Hưng, huyện Tiên Lữ, tỉnh Hưng Yên	30
2.2.1. Văn hóa gia đình với sự phát triển thể chất của trẻ em	30
2.2.2. Văn hóa gia đình với trí tuệ của trẻ em.....	35
2.2.3. Văn hóa gia đình với việc giáo dục đạo đức cho trẻ em.....	39
2.2.4. Văn hóa gia đình với việc giáo dục lao động và hướng nghiệp cho trẻ em.....	44
2.2.5 Văn hóa gia đình với việc giáo dục thẩm mỹ cho trẻ em	51
Chương 3: MỘT VÀI KIẾN NGHỊ NHẪM PHÁT HUY VAI TRÒ CỦA VĂN HÓA GIA ĐÌNH VỚI VIỆC HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN NHÂN CÁCH TRẺ EM	54
3.1. Nâng cao tri thức và phương pháp giáo dục con cái cho cha mẹ ...	54
3.2. Kết hợp chặt chẽ giáo dục gia đình với giáo dục nhà trường và xã hội.....	55
3.3. Nâng cao chất lượng cuộc sống gia đình.....	57
3.4. Phát huy các giá trị của văn hóa gia đình truyền thống	58
3.5. Tiếp tục tuyên truyền, thực hiện sâu rộng trong các tầng lớp nhân dân công tác bảo vệ, chăm sóc, giáo dục trẻ em.....	59
KẾT LUẬN	60
TÀI LIỆU THAM KHẢO	62
PHỤ LỤC	64

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình làm đề tài tôi đã nhận được rất nhiều sự quan tâm, động viên và hỗ trợ. Tôi xin có vài dòng cảm ơn chân thành tới những người đã quan tâm và giúp tôi thực hiện đề tài.

Trước hết, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới Ths.Hoàng Kim Thanh - giảng viên khoa Văn hóa học, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội. Cô đã định hướng và tận tình chỉ bảo cho tôi trong suốt quá trình xây dựng ý tưởng và hoàn thành công trình nghiên cứu này.

Bên cạnh đó, tôi cũng xin cảm ơn sự giúp đỡ nhiệt tình của các đồng chí cán bộ xã Tân Hưng, huyện Tiên Lữ, tỉnh Hưng Yên và sự ủng hộ của toàn thể bà con tại địa phương . Sự quan tâm, động viên, chỉ bảo tận tình từ các thầy, cô giáo chuyên ngành, và tập thể lớp Văn hóa học 1A trong suốt quá trình tôi thực hiện nghiên cứu.

Tôi xin trân trọng cảm ơn!

Hà Nội, ngày 24 tháng 05 năm 2013

Sinh viên

Trần Thi Hoài

MỞ ĐẦU

1. LÝ DO CHỌN ĐỀ TÀI

Chiến lược xây dựng một đất nước suy cho cùng là chiến lược “con người”, đúng hơn là chiến lược xây dựng phát triển nhân cách của mỗi cá nhân với tư cách một công dân của đất nước – một xã hội công dân. Nhân cách con người không bẩm sinh, không có sẵn mà được hình thành trong quá trình sống. Cùng với sự vận động không ngừng của xã hội, lịch sử thì những giá trị được coi là chuẩn mực về nhân cách cũng dần dần được hình thành và phát triển, biến đổi phù hợp với đời sống. Xã hội càng phát triển lên cao thì những yêu cầu về nhân cách con người ngày càng được coi trọng.

Trong bối cảnh toàn cầu hóa đang diễn ra mạnh mẽ trên thế giới, Việt Nam cũng đang từng bước đẩy mạnh quá trình hội nhập quốc tế. Quá trình hội nhập quốc tế tạo ra nhiều cơ hội, đồng thời cũng đặt việc hình thành và phát triển nhân cách con người trước nhiều khó khăn thách thức. Bước vào thời kì mới thì những giá trị chuẩn mực về nhân cách con người của ta trước đây cũng dần thay đổi. Trong môi trường toàn cầu hóa, chúng ta có thể nói nhiều hơn đến sự tự do cá nhân với tư cách là dấu hiệu của sự phát triển nhân cách một cách đầy đủ. Nhưng môi trường ấy cùng với sự ảnh hưởng của rất nhiều yếu tố từ bên ngoài vào cũng rất dễ dẫn đến sự phát triển méo mó về nhân cách, gây khó khăn cho sự hình thành và phát triển nhân cách. Bởi lẽ, có những chuẩn mực cũ đã lỗi thời nhưng trong nhiều trường hợp vẫn được ngộ nhận là giá trị. Những chuẩn mực mới đang được hình thành lại chưa đủ sức xác lập tính phổ biến trong hiệu lực định hướng nhân cách. Bên cạnh đó, yêu cầu hội nhập kinh tế, giao lưu văn hóa dẫn đến sự du nhập những giá trị, những chuẩn mực ngoại lai. Trong những chuẩn mực này có cái là cần thiết đối với sự nghiệp phát triển đất nước, có cái lại thể hiện như phản giá trị cần đề kháng.

Sự đan xen giữa giá trị và phản giá trị trong những chuẩn mực về nhân cách hiện nay làm cho nhân cách khó khăn trong sự xác định phương hướng, lựa chọn và thực hiện hành vi.

Nhân cách được hình thành và phát triển trong quá trình sống của con người. Trong môi trường xã hội thông qua hoạt động và giao lưu nhân cách được hình thành, phát triển, tồn tại, được đánh giá và được đóng góp giá trị của mình cho xã hội. Mà gia đình lại là cái nôi sinh thành, nuôi dưỡng; là môi trường xã hội hóa đầu tiên; là nơi đặt nền móng về nhân cách và trí tuệ cho con người. Vì vậy không thể phủ nhận vai trò to lớn của gia đình, văn hóa gia đình đối với sự hình thành và phát triển nhân cách của con người nói chung và trẻ em nói riêng. Văn hóa gia đình có thể giúp trẻ em dễ dàng hơn trong sự định hướng nhân cách của mình.

Hòa chung vào sự phát triển của cả nước, xã Tân Hưng, huyện Tiên Lữ, tỉnh Hưng Yên, cũng đang thay da đổi thịt theo từng ngày. Để phát triển xã trở thành vùng nông thôn mới, ban lãnh đạo xã rất quan tâm tới việc chăm sóc, giáo dục thế hệ trẻ.

Với những lý do đó, chúng tôi đã mạnh dạn lựa chọn đề tài “***Văn hóa gia đình với sự hình thành và phát triển nhân cách trẻ em hiện nay (khảo sát tại xã Tân Hưng – huyện Tiên Lữ - tỉnh Hưng Yên)***” cho công trình nghiên cứu khoa học của mình.

2. LỊCH SỬ NGHIÊN CỨU

Gia đình là một vấn đề lớn của đời sống xã hội, cho nên đã thu hút sự quan tâm chú ý của nhiều nhà khoa học, nhà nghiên cứu trong nước và thế giới. Đã có rất nhiều công trình nghiên cứu đề cập tới gia đình. Tác phẩm của Ăng – ghen “*Nguồn gốc của gia đình, của chế độ tư hữu và nhà nước*” là tác phẩm đầu tiên đặt nền móng cho việc nghiên cứu về gia đình và văn hóa gia đình.

Ở Việt Nam, chúng ta có thể kể đến các công trình như:

- *Những nghiên cứu xã hội học về gia đình Việt Nam* do Trương Lai chủ biên, Nhà xuất bản Khoa học xã hội, 1996 đã tiến hành khảo sát thực tiễn ở nhiều tỉnh thành trong cả nước về đặc điểm gia đình Việt Nam trước những năm 1990.

- *Văn hóa gia đình Việt Nam* của Vũ Ngọc Khánh, Nhà xuất bản Văn hóa dân tộc, 1998, đề cập tới một số vấn đề của văn hóa gia đình Việt Nam.

- “*Văn hóa gia đình với việc hình thành và phát triển nhân cách trẻ em*” của Lê Như Hoa, Viện Văn hóa, Nhà xuất bản Văn nghệ thông tin, 2001, lại bàn về vai trò của gia đình đối với sự hình thành cách phát triển nhân cách trẻ em.

- *Thực trạng và những vấn đề đặt ra đối với gia đình Việt Nam*, Ủy ban Dân số - gia đình và trẻ em, 2004, đã phân tích thực trạng và dự báo xu hướng biến đổi của gia đình Việt Nam.

- *Gia đình học* của Đặng Cảnh Khanh và Lê Thị Quý, Nhà xuất bản Lý luận chính trị, 2007; tác giả đã phân tích, làm rõ những đặc điểm của gia đình Việt Nam trong truyền thống và những đặc trưng của quá trình hình thành và phát triển của gia đình Việt Nam từ truyền thống đến hiện đại...

Ngoài ra còn có rất nhiều các công trình khác, các đề tài nghiên cứu cấp trường, cấp bộ, cấp nhà nước...

3. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHẠM VI NGHIÊN CỨU CỦA ĐỀ TÀI

- *Đối tượng*: Những vấn đề của văn hóa gia đình trong việc hình thành và phát triển nhân cách của trẻ em, đặc biệt chú trọng tới lứa tuổi thiếu niên (từ 11- 15 tuổi).

- *Phạm vi nghiên cứu*: Đề tài tập trung nghiên cứu lý luận, khảo sát một số gia đình tại 2 thôn: thôn Quyết Thắng và thôn Tiên Phong, xã Tân Hưng, huyện Tiên Lữ, tỉnh Hưng Yên.

4. MỤC ĐÍCH NGHIÊN CỨU

Bài nghiên cứu làm rõ hơn những vấn đề lí luận và thực tiễn về văn hóa gia đình, vai trò của văn hóa gia đình với việc hình thành và phát triển nhân cách trẻ em. Trên cơ sở đó, đề xuất một vài kiến nghị nhằm phát huy vai trò của văn hóa gia đình với việc hình thành và phát triển nhân cách trẻ em.

5. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Trong quá trình thực đề tài này, chúng tôi đã sử dụng tổng hợp các phương pháp nghiên cứu khác nhau như: phương pháp tổng hợp, so sánh, phân tích, đối chiếu tư liệu. Đặc biệt là phương pháp điền dã, quan sát thực địa và phỏng vấn người dân địa phương.

6. ĐÓNG GÓP CỦA ĐỀ TÀI

Góp phần làm rõ những vấn đề lí luận và thực tiễn về văn hóa gia đình đối với sự hình thành và phát triển nhân cách trẻ em.

Đề xuất một vài kiến nghị nhằm phát huy vai trò của văn hóa gia đình với việc hình thành và phát triển nhân cách trẻ em. Góp phần đẩy mạnh cuộc vận động công xây dựng gia đình văn hóa tại xã Tân Hưng trong thời kì công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước.

7. BỐ CỤC ĐỀ TÀI

Ngoài phần mở đầu, tài liệu tham khảo, phụ lục, mục lục, nội dung đề tài gồm 3 chương:

Chương 1. Cơ sở lí luận về văn hóa gia đình và sự hình thành nhân cách trẻ em.

Chương 2. Thực trạng văn hóa gia đình với sự hình thành và phát triển nhân cách trẻ em tại xã Tân Hưng, huyện Tiên Lữ, tỉnh Hưng Yên.

Chương 3. Một vài kiến nghị nhằm phát huy vai trò của văn hóa gia đình với việc hình thành và phát triển nhân cách của trẻ em

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hoàng Anh - Đỗ Thị Châu - Nguyễn Thạc (2003), *Hành động - Giao tiếp - Nhân cách*, Nhà xuất bản đại học Quốc gia Hà Nội.
2. Trần Văn Ánh, Nguyễn Xuân Hồng, Nguyễn Văn Hy (2002), *Công tác xây dựng đời sống văn hoá ở cơ sở*, Nhà xuất bản Văn hoá thông tin.
3. Mai Huy Bích (2010), *Xã hội học gia đình*, Nhà xuất bản Khoa học xã hội.
4. Bùi Đình Châu (tuyển chọn và biên soạn) (2002), *Văn hóa gia đình*, Nhà xuất bản Văn hoá thông tin.
5. Lê Quy Đức và Vũ Thị Huệ (2003), *Người phụ nữ trong văn hoá gia đình đô thị*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia.
6. Lê Như Hoa (2001), “*Văn hóa gia đình với việc hình thành và phát triển nhân cách trẻ em*” Viện Văn hóa, Nhà xuất bản Văn nghệ thông tin.
7. Hội thảo khoa học quốc tế (2012), *Thực trạng và tương lai của gia đình trong thế giới hội nhập*, Nhà xuất bản Văn hoá thông tin.
8. Đặng Cảnh Khanh và Lê Thị Quý (2007), *Gia đình học*, Nhà xuất bản Lý luận chính trị,
9. Vũ Ngọc Khánh (1998), *Văn hóa gia đình Việt Nam*, Nhà xuất bản Văn hóa dân tộc.
10. Nguyễn Linh Khiếu (2003), *Nghiên cứu phụ nữ, giới và gia đình*, Nhà xuất bản Khoa học xã hội.
11. Luật Hôn nhân và gia đình năm 2000
12. Trương Lai (chủ biên) (1996), *Những nghiên cứu xã hội học về gia đình Việt Nam*, Quyển 2, Nhà xuất bản Khoa học xã hội.

13. Mai Quỳnh Nam (2002), *Gia đình trong tám gương xã hội học*, Nhà xuất bản Khoa học xã hội.
14. P. Ăng ghen (1996), *Nguồn gốc của gia đình của chế độ tư hữu và của Nhà nước*, Nhà xuất bản Sự thật.
15. Thái Quỳnh (2008), *Những nguyên tắc vàng dành cho cha mẹ*, Nhà xuất bản Văn hoá thông tin.
16. Nguyễn Quang Uẩn (2005), *Tâm lí học đại cương*, Nhà xuất bản đại học Quốc gia Hà Nội.
17. Ủy ban Dân số - Gia đình và trẻ em (2004), *Thực trạng và những vấn đề đặt ra đối với gia đình Việt Nam*, Nhà xuất bản Văn hóa thông tin.
18. Ủy ban Dân số - Gia đình và trẻ em (2001), *Xây dựng gia đình văn hóa trong sự nghiệp đổi mới*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia.
19. Ủy ban nhân dân tỉnh Hưng Yên (2008), *Lịch sử tỉnh Hưng Yên*, Quyển 1, Nhà xuất bản Văn hóa thông tin.
20. Vụ Gia đình, Bộ Văn hoá – Thể thao – Du lịch (2008), *Các kiến thức chung về gia đình*, Tài liệu giáo dục đời sống gia đình.
21. Lê Ngọc Văn (2011), *Gia đình và biến đổi gia đình ở Việt Nam*, Nhà xuất bản Khoa học xã hội.
22. Hoàng Vinh(2001), *Mấy vấn đề lý luận và thực tiễn xây dựng văn hóa ở nước ta hiện nay*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia.